

COMPONENTA SOCIO-CULTUROLOGICĂ A SECURITĂȚII UMANE ÎN CONTEXTUL DEZVOLTĂRII SUSTENABILE A SOCIUMULUI

SOCIAL-CULTUROLOGIC COMPONENT OF HUMAN SECURITY IN THE CONTEXT OF SUSTAINABLE DEVELOPMENT OF SOCIETY

SERGHEI SPRINCEAN,

cercetător științific coordonator, doctor în politologie,
Institutul de Cercetări Juridice și Politice, Academia de Științe a Moldovei

CZU 316.61:342.72/.73

Sfârșitul Războiului Rece a determinat conștientizarea socială că amenințarea militară de amploare s-a diminuat, fiind înlocuită de noi riscuri, pericole și amenințări non-militare de factură politică, economică, socială, ecologică etc., inclusiv cele de natură educațională și culturologică. Securitatea umană, ca o nouă concepție constructivistă în studiile de securitate și în științele sociale contemporane, reprezintă o perspectivă nouă asupra securității ca fenomen social global. Iar componenta socio-culturologică a securității umane subliniază importanța asigurării stabilității mediului cultural, a progresului spiritual, a bunăstării intelectuale și morale a persoanei umane – eforturi ce se încadrează armonios în activitățile ample de promovare a securității unei astfel de comunități umane, care este concentrată preponderent pe totalitatea de interese și nevoi ale individului uman, pe când interesele de securitate ale statului devenind subsidiare, dar și inferioare ca prioritate, comparativ cu securitatea persoanei.

Cuvinte-cheie: securitate umană, componentă socio-culturologică, dimensiune a securității, individ uman, risc de securitate

The end of the Cold War has determined the social consciousness that military menace has diminished, being replaced by new non-military risks, the dangers and menaces of political, economic and social, environmental type, including those of educational and cultural nature. Human security, as a new constructivist concept in the contemporary security studies and in social sciences, represents a new perspective of security as a global social phenomenon. The social-culturologic component of human security underlines the importance of assuring the stability of cultural environment, of spiritual progress and of the intellectual and moral welfare of the human person. These efforts harmoniously fit into the wide-ranging activities of promoting human security in the society which is mainly concentrated on the totality of the interests and needs of the human individual. The security interests of the state become subsidiary and inferior as a priority comparing with the person's security.

Keywords: human security, social-culturologic component, security dimensions, human individual, security risks

Proveniența etimologică a noțiunii de securitate este înrădăcinată în cultura și civilizația Imperiului Roman. La originea sa au stat termenii latini „*securitatis*” și „*securitas*”. Iar pe o monedă din perioada domniei împăratului Hostilian (Gaius Valens Hostilianus Messius Quintus care a domnit în anul 251 e.n.) era reprezentată zeița Securitas care asigura protecția și bunăstarea imperiului, cu sensul de „libertate în fața amenințării”, consideră F. Funieru, într-o lucrare de a sa intitulată „Societate și Securitate” [1, p. 171]. Mai târziu, în perioada modernă, semnificația noțiunii de securitate este organic legată de concepția rațiunii de stat care vizează asigurarea funcționării și integrității organismului statului. În acest sens, conceptul de securitate a fost mereu perceput în context comunitar, iar securitatea națională a devenit o sintagmă consacrată în studiile despre pace și război. Așa încât, P. Hartland-Thunberg conchidea, în studiul său *National economic security: interdependence and vulnerability*, publicat în 1982, că securitatea reprezintă capacitatea unei națiuni de a promova cu succes interesele sale naționale [2, p. 48].

Noțiunea de securitate, pe parcursul evoluției conștiinței social-umane, a constituit mereu un subiect controversat și larg dezbătut atât în cercurile de specialiști cât și de către opinia publică preocupată de satisfacerea eficientă a celor mai fundamentale necesități ale sociumului și persoanei umane, precum nevoia de siguranță și adăpost. Potrivit ilustrului cercetător A. Maslow, interesul omului pentru securitatea personală și siguranță, încă de la începutul formării individului uman ca entitate soci-

ală, a reprezentat o preocupare esențială în structura piramidei necesităților, teorie expusă pentru prima dată încă în anul 1943, în lucrarea sa *A Theory of Human Motivation* [3, p. 379]. Această concepție, aparținând lui A. Maslow, reprezintă una dintre primele încercări de a aborda problematica securității din perspectivă comportamental-psihologică, accentuând valențele individual-personale ale noțiunii de securitate, ce reprezintă eminent o categorie social-istorică, din punct de vedere al genezei sale, fiind conștientizată de omenire pe parcursul întregii sale evoluții, potrivit ideilor cercetătorului moldovean C. Manolache, expuse în lucrarea sa *Organismul militar al Republicii Moldova. Construcția militară și securitatea statului* [4, p. 241]. Conceptualizarea noțiunii de securitate, din perspectiva cercetărilor științifice contemporane, a fost realizată din multiple perspective, aparținând unor școli și direcții bine cristalizate și argumentate factologic în ultimele două secole. Școala tradițional-realistă, cea liberal-idealismă, behavioristă, constructivistă și altele au determinat evoluția conceptului de securitate de la stadiul de caracteristică a puterii de stat în relația cu alte entități statale pe arena internațională (în accepție tradiționalistă) la stadiul de stare sinergetică specifică tuturor tipurilor de sisteme: tehnice, sociale și biologice (în accepție post-neclasică), însemnând echilibru, armonizare și prosperare, mai ales, la nivel individual al personalității umane, ca măsură a lucrurilor și element de referință pentru toate tipurile de sisteme.

Cu toate acestea, studiile de securitate posedă o istorie nu prea extinsă, comparativ cu științele despre societate și majoritatea teoriilor social-politice, dar desemnează o arie relativ complexă cu aspecte interdisciplinare ce au ca obiect de cercetare, în cele mai dese cazuri, problematica asigurării securității, vizând direct laturile subiective și obiective ale anticipării pericolelor și ale estimării riscurilor, vulnerabilităților, precum și ale anvergurii și consecințelor febleții sistemelor social-politice. Printre primii, dubla perspectivă subiectiv-obiectivă asupra conștientizării problemelor de securitate a fost remarcată, în 1962, de către importantul teoretician al fenomenului securității, A. Wolfers, în opera sa *Discord and collaboration: Essays on international politics*, din care se desprinde ideea că securitatea, alături de forța bunăstării, reprezintă o valoare și o cale prin care o națiune poate accede la o poziție superioară în raport cu alte națiuni. Dar, spre deosebire de bunăstare, care se referă, mai mult, la aspecte materiale, implicând posibilitatea de a controla acțiunile altora, „securitatea, în sens obiectiv, denotă absența amenințărilor la adresa valorilor achiziționate, iar, în sens subiectiv, absența fricii că aceste valori ar putea fi atacate” [5, p. 150].

Potrivit Dicționarului Explicativ al Limbii Române (1998), cuvântul securitate semnifică „faptul de a fi la adăpost de orice pericol; sentiment de încredere și de liniște pe care îl dă cuiva absența oricărui pericol; protecție, apărare”, ceea ce denotă o dată în plus dublul aspect (subiectiv-obiectiv) ale termenului în cauză. Acest aspect cu dublu sens se pliază cel mai natural pe concepția constructivistă de la sfârșitul sec. XX, precum că securitatea nu mai poate continua să fie percepută exclusiv în contextul intereselor naționale ale statului, ci trebuie să fie extinsă la nivelul individului uman. În acest context, B. Buzan, întemeietorul Școlii de la Copenhaga, în 1993, în opera sa *People, States, and Fear: An Agenda for International Security Studies in the Post-Cold War Era*, remarcă deficiențele concepției realiste și ale celei liberale a securității, precum și ambiguitatea termenului, considerând că percepția securității, ca produs al puterii, în sens tradițional, fie ca o consecință a păcii, în sens idealist, nu contribuie la o explicare deplină a noțiunii. Ilustrul cercetător susține că, în sens tradițional, „securitatea reprezintă un concept ideologizat, politizat, limitat, căci, dacă ea este doar o consecință a puterii militare, nu are mijloace pentru a defini noile amenințări, fiind subordonată specificității studiilor strategice și devenind dependentă de evoluția tehnologiei” [1, p. 172]. Astfel că, în viziunea lui B. Buzan, concepția securității devine una subiectivă, transpusă în plan social, dar edificată pe baza percepției unor date și fapte cu caracter obiectiv.

Odată cu încheierea „războiului rece” și căderea Cortinei de fier, a devenit clar faptul că goana înarmărilor și simpla deținere a armelor nucleare nu mai pot garanta securitatea statului și, cu atât mai mult, a cetățenilor din statele ce posedă acest tip de armament, fiind supuși la o presiune psihologică

semnificativă, conștientizând că pot fi ținta directă a unor atacuri cu arme asemănătoare din partea statelor rivale. În acest context, a fost necesar ca securitatea să fie conceptualizată în limite mult mai largi, iar dimensiunile non-militare ale securității, cele ecologice, economice, de bunăstare și de dezvoltare durabilă și altele au devenit din ce în ce mai importante pentru perceperea securității de către individul uman. În acest fel, persoana umană devine atât subiect cât și obiect de referință al procesului de asigurare a securității, iar starea de securitate a persoanei devine punctul de pornire al oricărui studiu din acest domeniu, inclusiv la nivel comunitar, național, regional sau global [6, p. 51]. Prin urmare, extrapolând concepția Școlii de la Copenhaga cu privire la securitate, în cel mai general sens posibil, putem să afirmăm că securitatea umană exprimă percepția individuală și a societății referitor la absența riscurilor, pericolelor și amenințărilor în adresa persoanei umane.

Este important de remarcat aportul psihologului și pedagogului canadian W.E. Blatz, un important cercetător, începând din perioada interbelică a necesităților și nevoilor umane, adept al dezvoltării domeniului asistenței sociale în Canada, în 1966, utilizează acest termen de *securitate umană* și îl introduce în circuitul academic [7, p. 18]. În viziunea sa, dimensiunea umană și preocuparea pentru securitatea persoanei, la toate etapele dezvoltării sale, trebuie să fie centrale în strategiile naționale ale statelor de educare a unor cetățeni sănătoși. Omul, în opinia lui W.E. Blatz, este factorul determinant al schimbării oricărei societăți, deci, necesită o protecție deosebită din partea statului prin politici și strategii speciale. Cu tot meritul incontestabil, abordarea lui William Ernest Blatz referitor la securitatea umană comportă un caracter psihologic și psihosociologic mai mult decât politologic, nefiind interesat de aspecte și implicații ale utilizării acestui termen în relațiile internaționale.

Zece ani mai târziu, cercetătorii americani P. Mische și G. Mische încearcă să diversifice agenda de securitate în contextul încălzirii relațiilor internaționale dintre SUA și URSS la mijlocul anilor '70 ai sec. XX [8, p. 31]. În condițiile când șefii de stat devin tot mai puțin influenți într-o lume tot mai deschisă, se propunea de a redimensiona politica internațională de securitate către apărarea libertăților persoanei și de a depăși conflictele civilizaționale și religioase prin instituirea unor valori comune pentru toate statele lumii care vor sta la baza noii ordini mondiale. Evenimentele politice care au urmat în deceniul următor au demonstrat că securitatea internațională încă se mai bazează pe forța brută, iar apărarea libertăților și drepturilor fundamentale ale omului necesită și o protecție militară adecvată.

Un precursor de o importanță fundamentală al concepției securității umane, un important teoretician al fenomenului social – M. Foucault, și-a lăsat amprenta în elaborarea concepției postmoderne și structuraliste a securității centrate pe individ [9, p. 178]. La fel, acest autor subliniază necesitatea conceptualizării securității exclusiv în concordanță cu factorul puterii politice și factorul biologic-uman, elaborând și teoria sa referitor la bioputere [10, p. 209]. Cu toate acestea, se impunea o extindere a teoriilor lui M. Foucault către aspectele etico-normative ale concepției securității umane pentru o mai importantă rezonanță socială a teoriei date.

Securitatea umană, în calitate de concepție teoretică, a fost elaborată în strânsă legătură cu evoluția teoriei societății riscului, în cadrul căreia un rol deosebit se acordă securizării persoanei umane. În acest sens, sunt binecunoscute contribuțiile unor astfel de cercetători ca: Fr. Fukuyama, care a atenționat omenirea de nenumărate ori privitor la pericolul pentru om al dezvoltării tehnologiilor, amplificând riscurile și amenințările de securitate [11, p. 104]; un alt cercetător important din a doua jumătate a sec. XX, precursor al concepției securității umane, a fost D. Bell care aborda această problemă prin prisma transformării societății umane contemporane în una post-industrială cu multiple pericole pentru individul uman [12, p. 318]. În cohorta precursorilor concepției securității umane se înscrie și sociologul U. Beck, considerând că securitatea persoanei umane poate fi asigurată într-o societate a riscului numai prin diminuarea efectelor violente nocive ale amenințărilor civilizaționale și tehnologice [13, p. 9]. A. Giddens s-a remarcat, de asemenea, ca un cercetător care a cercetat la sfârșitul sec. XX aspectele importante referitoare la securitatea omului și a comunității umane în contextul aprofundării riscurilor multiple în contextul crizelor moderne identitare și profesionale, dar și a rela-

țiilor dintre societate și individ [14, p. 129].

Un impact determinant pentru configurarea teoretico-metodologică a concepției securității umane a fost exercitat de către Organizația Națiunilor Unite, experții căreia au reușit să sistematizeze materialul teoretic și concepțiile inovatoare ale oamenilor de știință, elaborate în perioada căderii Cortinei de fier și reconfigurării realităților geopolitice de la sfârșitul deceniului 9 al sec. XX. Este incontestabil faptul importanței cruciale a ONU în elaborarea conceptului de securitate umană, la fel și a conceptelor adiacente acestuia, precum drepturile omului sau dezvoltarea umană promovate de ONU, începând încă de la apariția acestei organizații internaționale în perioada imediat postbelică.

Astfel că, la etapa actuală a dezvoltării conceptului la mijlocul deceniului 2 al sec. XXI, securitatea prin această prismă nu mai e considerată simpla absență a războiului și a violenței dintr-o anumită regiune sau țară, ci constituie o abordare comprehensivă și complexă, bazându-se pe trei principii fundamentale:

1. Lipsa sau eliberarea de teamă, tratată și ca securitate contra violențelor.
2. Eliberarea de nevoi ce țin de asigurarea cu alimente și hrană a protecției personale, de îngrijirea medicală și securitatea sănătății sau de securitatea locuinței și mediului.
3. Libertatea de a trăi cu demnitate prin promovarea principiilor dezvoltării umane sustenabile și protecția drepturilor omului [15].

Problematika securității umane, cu terminologia specifică acesteia, au fost utilizate pentru prima dată în actele oficiale ale Organizației Națiunilor Unite, în anul 1992, și anume – în *Agenda pentru Pace: diplomatie preventivă, pacificare și menținere a păcii* – un raport în care Secretarul general al ONU la acel moment, B. Boutros-Ghali, marca necesitatea realizării unei „abordări integrate asupra securității umane” în contextul proceselor de pacificare și menținere a păcii în epoca de după finalizarea „războiului rece”, cu scopul de a elucida cauzele profunde ale conflictelor de diferit nivel din acea perioadă de pe mapamond și din Europa, cu impact determinant asupra domeniilor economic, social și politic [16].

Însă, cel mai cunoscut fapt care a consacrat pe plan mondial concepția referitor la securitatea umană a constituit momentul menționării acesteia în Raportul de Dezvoltare Umană al Programului Națiunilor Unite pentru Dezvoltare din anul 1994 [17]. În cadrul acestui Raport, securitatea umană a fost prezentată ca o concepție nouă a securității ce impunea primatul asigurării securității persoanei și care venea să substituie conceptul tradițional al securității centrat pe siguranța statului. La fel, în acel Raport al PNUD din 1994, securitatea umană era definită doar într-un dublu sens ca eliberare de frică și ca eliberare de nevoi, astfel reiterând cele două principii ale securității umane, devenite tradiționale și fundamentale pe parcursul ultimelor decenii.

O nouă etapă în evoluția teoriei referitor la securitatea umană are loc la doar câțiva ani de la propunerile conceptuale din Raportul PNUD din 1994. În martie 1999, Guvernul Japoniei, în colaborare cu Secretariatul ONU, au pus bazele unei inițiative importante precum înființarea Fondului de Trust pentru Securitate Umană al Națiunilor Unite, astfel fiind subliniată necesitatea impunerii unui plan concret de acțiuni practice de promovare a concepției [18]. Obiectivul acestui fond a devenit acordarea suportului financiar și logistic pentru proiectele ONU în domeniul fortificării securității umane în zonele și regiunile cele mai vulnerabile și afectate din punctul de vedere al siguranței persoanei umane, precum și activitățile, acțiunile și inițiativele care au ca scop creșterea importanței impactului operațional al activităților de asigurare a securității umane.

O altă inițiativă cu impact major a constituit lansarea, tot în anul 1999, a Rețelei de Securitate Umană (Human Security Network – HSN), la propunerea Canadei, Austriei și a Norvegiei. Din momentul formării, rețeaua a fost extinsă, așa încât, la începutul anului 2016, cuprindea 12 state: Austria, Chile, Costa Rica, Grecia, Elveția, Irlanda, Iordania, Mali, Norvegia, Panama, Slovenia și Tailanda, Africa de Sud participând ca observator. Scopul formării Rețelei de Securitate Umană a fost promovarea conceptului de securitate umană în strategiile politice naționale și internaționale, în cooperare

a ONU cu societatea civilă și cercurile academice. Inițial, însă, scopul imediat propus de Rețea a fost alertarea comunității internaționale referitor la necesitatea interzicerii minelor antipersonal. În acest scop, a fost declarată adeziunea de promovare a Convenției din 18 septembrie 1997 privind interzicerea utilizării, stocării, producerii și transferului de mine antipersonal și distrugerea acestora [19], precum și a Statutului de la Roma adoptat la 17 iulie 1998 de 120 de state-membre ONU, intrat în vigoare la 1 iulie 2002, prin care a fost instituită Curtea Penală Internațională. Activitățile ulterioare ale Rețelei s-au concentrat asupra promovării femeilor în toate sferele vieții sociale, a dezideratului păcii și securității, protecția copiilor în conflictele armate, respectul pentru drepturile internaționale ale omului și dreptul umanitar, la fel, a fost continuat dialogul dintre diverse state-membre ale ONU referitor la conținutul și impactul concepției securității umane, precum și a importanței aplicative a acesteia pentru politicile ONU.

O importantă etapă pentru evoluția concepției securității umane s-a produs în anul 2000, atunci când securitatea umană a constituit unul dintre fundamentele conceptuale ale Declarației Mileniului adoptată de către 191 de state, în septembrie 2000, la Summit-ul Mileniului, desfășurat la New York, document care fixează Obiectivele de Dezvoltare ale Mileniului (ODM) pentru următorii 15 ani, în care Secretarul General al ONU, K. Annan, a îndemnat comunitatea internațională de a coopera cu scopul apropiierii celor două obiective specifice concepției de securitate umană: realizarea eliberării de teamă și a eliberării de nevoi [20].

În urma Summit-ului Mileniului, în anul 2001, este formată Comisia pentru Securitate Umană a ONU (Commission on Human Security – CHS), cu scopul elaborării recomandărilor de fortificare a securității umane pe plan mondial din perspectivă aplicativă, iar lideri ai acestei Comisii, în perioada 2001-2003, au devenit A. Sen, un economist și filosof de origine indiană, laureat al Premiului Nobel pentru economie (1998) și S. Ogata, fost președinte al Agenției japoneze de cooperare internațională (JICA), devenit mai târziu președinte de onoare al Biroului consultativ pe probleme de securitate umană (Advisory Board on Human Security), instituit, la fel, de ONU pentru a promova și a implementa recomandările Comisiei pentru Securitate Umană.

În dezvoltarea conceptului de securitate umană un rol fundamental a jucat Raportul *Human Security Now* al acestei Comisii pentru Securitate Umană a ONU, publicat în anul 2003, prin care a fost înaintată ideea, precum că securitatea umană are ca scop să protejeze esența vitală a tuturor ființelor vii în așa mod ca aceste acțiuni să sporească libertățile umane și posibilitățile de realizare ale omului [21]. Totodată, în acest Raport se preciza, pentru prima dată, că securitatea umană înseamnă protecția libertăților fundamentale care constituie însăși esența vieții. În acest context, noțiunea de „viață” a fost tratată în mod extins, depășind cadrul vieții umane, așa încât Raportul *Human Security Now* din 2003 a constituit o replică promptă la ultimele elaborări teoretice în domeniul bioeticii și biodreptului ce se bazează pe principiul fundamental al biosferocentrismului, promovând ideea conferirii și respectării drepturilor fundamentale nu doar pentru ființa umană, dar și pentru toate vietățile din biosferă. La fel, Raportul *Human Security Now* operează cu asemenea noțiuni, precum amenințările de două tipuri: critice sau severe și persuasive sau pe larg răspândite.

Securității umane i-au fost atribuite, fiind definite mai clar și mai delimitat decât în Raportul PNUD din 1994, șapte sectoare specifice: *securitatea economică, alimentară, a sănătății, de mediu, personală, comunitară și politică*. Identificarea acestor sectoare, fără îndoială, au fost inspirate din abordarea constructivistă a securității în sens extins, conținând cinci sectoare de bază, promovată de reprezentanții Școlii de la Copenhaga. În așa fel, fiecărei dintre cele șapte componente ale securității umane fiindu-le specifice anumite amenințări. Astfel, securității economice îi corespund șomajul, sărăcia persistentă; celei alimentare – foamea ca provocare securitară; securității sănătății – lipsa accesului la asistența medicală, malnutriția, pandemiile, alimentele cu efect nociv; securității de mediu – degradarea ecologică și poluarea, epuizarea resurselor naturale, dezastrele naturale; securității personale îi corespund asemenea provocări precum: violența fizică, terorismul, crima, violența domestică

și munca copiilor; securității comunitare – tensiunile și conflictele interetnice, religioase și identitare, iar securității politice – amenințările ce se referă la abuzurile comise în domeniul drepturilor omului, represiunile politice. În mod deosebit, este de remarcat faptul că aceste amenințări din categorii diferite sunt interconectate și interdependente, fiindu-le specific efectul domino ca mod de manifestare, în sensul că o provocare poate genera alta. Totodată, se remarcă faptul că toate amenințările aduse în discuție au ca specific comun capacitatea de a se extinde rapid în plan regional, constituind amenințări importante pentru securitatea internațională.

Astfel, Raportul *Human Security Now* din 2003 al Comisiei pentru Securitate Umană a ONU subliniază repetat specificul securității umane de a fi tratată doar în concordanță sistemică cu apărarea drepturilor omului și dezvoltarea umană, înaintând noi abordări asupra fortificării securității umane pe două căi: 1) prin protecție și 2) prin investirea cu puteri și capacități (empowerment) a persoanei vizate sau a comunității. În cel de al doilea caz, spre deosebire de primul – cel tradițional al protecției, investirea cu putere și capacitate a fost înțeleasă ca proces de fortificare a potențialului obiectului protejat de a deveni agent activ în procesul de promovare și amplificare a securității sale printr-un șir de abilități noi însușite și aplicate conjunctural și punctual, în măsura în care apar amenințările sau provocările de securitate. Importanța Raportului în cauză este subliniată și de faptul specificării pentru prima dată a celor cinci elemente umane ale concepției comune a securității, drepturilor și dezvoltării: 1) concentrarea pe persoana umană, 2) aspectul multisectorial al concepției, 3) caracterul comprehensiv, 4) cel contextual și 5) cel orientat către prevenirea pericolelor.

În rezultatul activității Comisiei pentru Securitate Umană a ONU, care a culminat cu publicarea, în anul 2003, a Raportului *Human Security Now*, concepția referitor la securitatea umană a fost extinsă și diversificată metodologico-teoretic, fapt ce a pus bazele evoluției aplicative a domeniului dat în anii ulteriori.

Astfel, în cadrul Secretariatului ONU, în anul 2004, este instituită Unitatea pentru Securitatea Umană (Human Security Unit – HSU). În competența acestei subdiviziuni a intrat conducerea Fondului de Trust pentru Securitate Umană al Națiunilor Unite, precum și prezentarea și promovarea subiectului securității umane în cadrul Adunării ONU. De asemenea, Unitatea pentru Securitatea Umană a fost desemnată să elaboreze ghiduri și planuri de aplicare a concepției securității umane în diferite regiuni ale lumii, să colaboreze cu cercurile academice, ONG-uri și comunitățile locale pentru dezvoltarea concepției și diseminarea cunoștințelor referitor la securitatea umană.

În anul 2004, concepția securității umane a suferit din nou schimbări majore prin referința la un șir întreg de amenințări la adresa securității umane, identificate în Raportul Secretarului General al ONU, K. Annan – „Panel la nivel înalt asupra amenințărilor, provocărilor și schimbării” (High level Panel on Treats, Challenges and Change) [22]. Au fost relevate asemenea tipuri de amenințări precum: cele economice și sociale, conflictele și rivalitățile interstate, violența internă, războaiele civile, colapsul statului și genocidul, pericolul răspândirii armelor nucleare, radiologice, chimice și biologice, pericolul terorismului, criminalității transnaționale organizate. În consecință, a fost subliniată importanța parteneriatului dintre state și a cooperării internaționale pentru anihilarea și depășirea acestor pericole pentru securitatea umană.

O altă etapă de îmbogățire a conceptului securității umane a constituit anul 2005, când, în documentul final al Summit-ului Mondial din acel an, a fost menționat că „toți indivizii umani, în special, persoanele vulnerabile au dreptul la eliberarea de frică și de nevoi, precum și la oportunitate egală de a se bucura de drepturile proprii și a-și dezvolta plener potențialul uman” (paragraful 143 al Rezoluției 60/1 adoptată la 16 septembrie 2005 de Adunarea Generală a ONU) [23]. În consecința acestei explicații, în anul 2012, Adunarea Generală a ONU a propus o viziune nouă, general acceptată a conceptului de securitate umană, reflectată în Rezoluția 66/290 adoptată la 10 septembrie [24]. Astfel că, securitatea umană a fost regândită și reconceptuată ca o abordare comprehensivă ce vine în sprijinul statelor membre ale ONU pentru identificarea mai facilă a provocărilor globale de vârf la adresa su-

pravețuirii, vieții și demnității oamenilor. Securitatea umană este recunoscută ca făcând conexiunea dintre pace, dezvoltare și drepturile omului, precum cele civile, politice, economice, sociale și culturale. Drept urmare a acestui document, este promovat și al treilea element intrinsec și fundamental al concepției securității umane, cel ce se referă la libertatea individului uman de a trăi cu *demnitate*, în afara sărăciei și disperării, pe lângă eliberarea de teamă și de nevoi, consfințite ca elemente de bază ale drepturilor omului încă din anul 1948, de la adoptarea de către ONU a Declarației universale a drepturilor Omului.

Un alt eveniment internațional cu impact determinant pentru sectorul securității umane s-a produs la New York, în cadrul celei de a 70-a sesiuni a Adunării Generale a Națiunilor Unite, la 25 septembrie 2015, atunci liderii ONU fixează agenda de dezvoltare internațională pentru următorii 15 ani – *Agenda 2030 pentru Dezvoltare Durabilă*, adoptând Obiectivele de Dezvoltare Durabilă sau Obiectivele Globale (ODD) care reprezintă un ghid pentru elaborarea și adoptarea agendelor și politicilor publice din toate statele ONU în următorii 15 ani și care intră în vigoare începând din 1 ianuarie 2016, odată cu expirarea țintelor fixate de ONU prin Declarația Mileniului în anul 2000. Prin adoptarea Obiectivelor de Dezvoltare Durabilă au fost stabilite 17 obiective, 169 de ținte și peste 300 de indicatori, cu scopul general de a eradica sărăcia, foametea, bolile, inegalitatea de gen, a asigura accesul la servicii de apă și canalizare, de a proteja Planeta și de a asigura prosperitatea și dezvoltarea umană în condiții de securitate și sustenabilitate. În viziunea autorităților din Republica Moldova și, în special, a dnei N. Gherman, fost ministru al Afacerilor Externe și Integrării Europene al Republicii Moldova, ODD „reflectă o nouă viziune de dezvoltare la nivel global prin reducerea inegalităților, asigurarea bunăstării pentru toți și dezvoltarea economică cu prezervarea capitalului natural” [25]. În consecință, și în Republica Moldova au fost demarate, în octombrie 2015, acțiuni pentru implementarea ODD. Astfel, Ministerul Afacerilor Externe și Integrării Europene și ONU au lansat ODD în Republica Moldova, iar cabinetul Prim-ministrului Republicii Moldova a creat un Consiliu pentru Dezvoltare Durabilă, responsabil de localizarea obiectivelor în politicile și realitățile naționale.

În concluzie, se impune necesitatea de a introduce în circuitul academic propunerea de a redirecționa cercetările ce țin de securitatea umană către protecția comunităților, și nu a persoanelor, pe motiv că anume comunitățile umane sunt structurile cele mai vulnerabile, purtătoare de cultură și modele civilizaționale și, în mai puțină măsură, indivizii. Astfel, factorul etic devine unul firesc pentru natura umană, fără de care nu poate fi concepută apropierea constructivă, neconflictuală și nonviolentă dintre culturi și civilizații în epoca globalizării. Prin urmare, componenta socio-culturologică își face tot mai vizibilă prezența în cadrul concepției securității umane pe parcursul evoluției ei, mai cu seamă, în contextul diversificării conceptuale și elaborării metodologiei de implementare a principiilor dezvoltării sustenabile a sociumului.

Referințe bibliografice

1. FUNIERU, F. Societate și Securitate. In: *Revista Română de Sociologie*. București, 2011, nr. 1-2, pp. 170-184.
2. HARTLAND-THUNBERG, P. National economic security: interdependence and vulnerability. In: *National economic security: perceptions, threats and policies*. Frans Alphons Maria Alting von Geusau & Jacques Pelkmans (Eds.). TilbuAAArg: John F. Kennedy Institute. 1982, pp. 47-61.
3. MASLOW, A.H. A Theory of Human Motivation. In: *Psychological Review*. 1943, vol. 50 (4), Jul., pp. 370-396.
4. MANOLACHE, C. *Organismul militar al Republicii Moldova. Construcția militară și securitatea statului: Monografie*. Chișinău: Biblioteca Științifică Centrală „Andrei Lupan”, 2015.
5. WOLFERS, A. *Discord and collaboration: Essays on international politics*. Baltimor: John Hopkins University Press. 1962.
6. SPRINCEAN, S. *Securitatea umană și bioetica: Monografie*. Chișinău: Tipogr. Centrală. 2017
7. BLATZ, W.E. *Human Security: Some Reflections*. Toronto: University of Toronto Press, 1966.
8. MISCHÉ, P., MISCHÉ, G. *Toward a Human World Order: Beyond the National Security Straitjacket*. New York: Paulist Press, 1977.
9. ФУКО, М. *Безопасность, территория, население. Курс лекций, прочитанный в Коллеж де Франс в 1977–1978 учебном году*. Пер. с фр.: В. Ю. Быстрова, Н. В. Сулова, А. В. Шестакова. СПб.: Наука, 2011.
10. FOUCAULT, M. *The Birth of Biopolitics. Lectures at the Collège de France, 1978-1979*. London: Palgrave Macmillan UK, 2008.
11. FUKUYAMA, Fr. *Viitorul nostru post-uman: consecințele revoluției biotehnologice*. București: Editura Humanitas, 2004.
12. BELL, D. *The coming of Post-Industrial Society: A Venture in Social Forecasting*. 2nd ed. New York: Basic Books, 1976.

13. БЕК, У. *Общество риска. На пути к другому модерну*. Пер. с нем.: В. Седельника, Н. Федоровой. Москва: Прогресс-Традиция, 2000.
14. GIDDENS, A. *Fate, Risk and Security*. In: A. Giddens *Modernity and Self-Identity: Self and Society in the Late Modern Age*. Cambridge: Stanford University Press, 1991.
15. *Human security in theory and practice*. An overview of the human security concept and the United Nations Trust Fund for Human Security [online]. New York, USA: Human Security Unit. United Nations, 2009 [accesat 02.11. 2016]. Disponibil: http://www.un.org/humansecurity/sites/www.un.org.humansecurity/files/human_security_in_theory_and_practice_english.pdf
16. *An Agenda for Peace: Preventive Diplomacy, Peacemaking and Peace-keeping* [online]. [accesat 02.05. 2016]. Disponibil: <http://graduateinstitute.ch/files/live/sites/iheid/files/shared/Winter/protected/Boutros%20Boutros%20Ghali%20Agenda%20for%20Peace.pdf>.
17. *Raportul de Dezvoltare Umană al Programului Națiunilor Unite pentru Dezvoltare 1994* [online]. [accesat 02.11. 2016]: Disponibil: <http://hdr.undp.org/en/content/human-development-report-1994>.
18. *United Nations Trust Fund for Human Security – UNTFHS* [online]. [accesat 02.05. 2016]: Disponibil: <http://www.un.org/humansecurity/trust-fund>.
19. *Convenția din 18 septembrie 1997 privind interzicerea utilizării, stocării, producerii și transferului de mine antipersonal și distrugerea acestora*. [online]. [accesat 02.11. 2016]: Disponibil: <http://www.cab1864.eu/upload/CONVENTIA%20PRIVIND%20INTERZICEREA%20UTILIZARII%20STOCARII%20%20PRODUCERII%20SI%20TRANSFERULUI%20DE%20MINE%20ANTIPERSONAL%20SI%20DISTRUGEREA%20ACESTORA.pdf>.
20. *United Nations Millennium Declaration*. Resolution adopted by the General Assembly. [online]. [accesat 02.11. 2016]: Disponibil: <http://www.un.org/millennium/declaration/ares552e.pdf>.
21. *The Report Human Security Now*. http://www.un.org/humansecurity/sites/www.un.org.humansecurity/files/chs_final_report_-_english.pdf.
22. *A more secure world: Our shared responsibility. Report of the High-level Panel on Threats, Challenges and Change*. [online]. [accesat 02.11. 2016]: Disponibil: http://www.un.org/en/peacebuilding/pdf/historical/hlp_more_secure_world.pdf.
23. *World Summit Outcome 2005*. [online]. [accesat 02. 11. 2016]: Disponibil: <https://documents-dds-ny.un.org/doc/UNDOC/GEN/N05/487/60/PDF/N0548760.pdf>.
24. *Rezoluția 66/290 adoptată la 10 septembrie 2012 de Adunarea Generală a ONU*. [online]. [accesat 02.11. 2016]: Disponibil: <http://www.un.org/humansecurity/sites/www.un.org.humansecurity/files/hsu%20documents/GA%20Resolutions.pdf>.
25. *Ministerul Afacerilor Externe și Integrării Europene și ONU au lansat ODD in Republica Moldova – 16.10.2015*. [online]. [accesat 02.11. 2016]: Disponibil: <http://www.md.undp.org/content/moldova/ro/home/presscenter/pressreleases/2015/10/16/ministerul-afacerilor-externe-i-integrarii-europene-i-organiza-ia-na-iunilor-unite-au-lansat-obiectivele-de-dezvoltare-durabil-n-republica-moldova.html>.